

“TV3 ha de prioritzar l'imaginari propi”

Mònica Terribas presenta ‘La nit al dia’, l’informatiu de rúbrica que escenifica perfectament la renovació de TVC. S’hi ha trobat ara, al tombant de la segona dècada d’existència de la televisió pública catalana. Però la seva experiència a l’ombra de Puyal o Mikimoto i com a professora universitària l’avalen, també, per analitzar els vint anys d’ones hertzianes públiques i en català.

Als trenta-cinc anys, encarna passat, present i futur de TV3. No en va, va ser una de les peces clau dels equips de mítics programes com *Un tomb per la vida*, *La vida en un xip*, *Persones humanes* o *Temps era temps*. Després de més d’una dècada rere les bambolines de Joaquim Maria Puyal, Mikimoto o Àngel Casas, li va tocar fer el salt a davant de la càmera. S’hi va iniciar amb *Les dues cares*, primer, i enguany ha rubricat l’ascens amb *La nit al dia*, un informatiu nocturn de format innovador on imprimeix el seu segell periodístic al 33. Vicedegana dels Estudis de Periodisme de la Universitat Pompeu Fabra i professora del Departament de Periodisme i de Comunicació Audiovisual de la mateixa universitat, Mònica Terribas rebrà el 21 de setembre el Premi de Periodisme de Catalunya, en reconeixement a la seva experiència professional i docent. Per mèrits sobrats, pot exercir de lubricada politja entre el passat i el futur de la televisió pública catalana.

—Com analitza els 20 anys de TV3?

—En aquestes dues dècades hem consolidat una estructura de comunicació pública pròpia que garanteix la representació de la societat civil catalana, amb major o menor fiabilitat, però amb què s’ha aconseguit uns resultats de referencialitat amb l’audiència molt positius. Tot es pot millorar, però s’ha fet molt de camí. I ara estem en un punt de maduresa molt encoratjador.

—Quins episodis televisius ens n’haurien de quedar, a la memòria?

—Una de les coses que amb més encert ha fet TV3 ha estat el seguiment

de l’actualitat internacional, mirar el món des de Catalunya fugint del model de televisions petites. En aquest àmbit hem treballat com una televisió nacional. Això té un cost econòmic i professional extraordinari, però et permet esdevenir referencial en rigor periodístic. I a la vegada, hem estat pioners en la innovació de formats: programes com *La vida en un xip* o els de Mikimoto o Àngel Casas han estat absolutament revolucionaris en el panorama televisiu estatal. Tant que les altres televisions de l’estat, públiques i privades, els han intentat copiar. Hem estat capdavanters en la innovació de creativitat, no només en la tecnològica, i això té molt de valor, perquè innovar en talent és molt més complex que fer-ho en tecnologia, on només s’arrisquen diners. Fruit d’aquesta innovació hem configurat una línia de *prime time* (horari de màxima audiència) molt diferenciada de la resta de televisions privades i públiques, construïda a còpia de formats periodístics arriscats, com les docuseries (*El cangur*, *Veterinaris...*), inimaginables en altres cadenes. En això coincideixo amb el cap de programes de la cadena [Francesc Escribano], quan diu que hem aconseguit tenir una audiència educada televisivament a mirar productes diferenciats de les modes televisives.

—Hi ha gaires episodis que fóra millor oblidar?

—En la lletra menuda de la història de TV3 cada professional trobarà episodis equivocats diferents. Potser a mi me’n ve un al cap, la cobertura de la mort d’Ernest Lluch, en què no vam reaccionar prou ràpidament.

Però, en qualsevol cas, només són alguns episodis puntuals.

— És molt més complexa d'esbossar, la funció d'una televisió pública aquí?

— Evidentment, definir un model de televisió pública per a Catalunya és molt més complicat que per a una nació estat. Nosaltres som una nació dins d'un altre estat, i això crea punts de referencialitat divergents, sovint confrontats, que una televisió pública ha de compaginar. La nostra societat viu en l'ambigüitat de la identitat, i això dificulta decisions importants, com la línia editorial, el marc de referència, línies d'humor... I els mateixos professionals formen part d'aquesta dualitat identitària; per tant, la línia de coherència del mitjà podria ser difusa.

— L'imaginari nacional de TVC captiva aquesta ambigüitat?

— Segurament. No podem ignorar que la gent que viu a Catalunya té un imaginari convertit, influenciat per persones que pertanyen a l'imaginari mediàtic espanyol. Ara bé, nosaltres hauríem de prioritzar l'imaginari propi, i aquesta ha estat una de les prioritats dels programes on jo, personalment, he treballat: donar espai a les iniciatives, persones i veus que no tenen cabuda en altres mitjans però que representen destacadament la societat catalana. I aquests invisibles són els referents culturals catalans evidents.

— Quan un partit polític amenaça de fer part de la programació de TVC en espanyol...

— ...Penso que s'equivoca molt. D'oferta en castellà a les teles i ràdios privades, n'hi ha a bastament i hem de tenir molt clar que els mitjans públics —tant els nacionals com els locals— han de ser en la llengua pròpia del país. De fet, els mitjans de comunicació públics han d'exercir d'instrument de protecció d'una llengua que està en clara minoria mediàtica al nostre país. Amb aquest tema sóc absolutament radical.

— La funció de normalització lingüística de TV3 ha estat prou reeixida?

— Ha estat potent, però podria haver estat millor. La preponderància

“La docència m'impulsa a llegir moltes anàlisis teòriques sobre el mitjà en el qual treballa, amb la qual cosa tinc un pòsit de reflexió constant.”

del castellà en els mitjans de comunicació, en l'*star system*, en la vida pública... ens ha sotmès a fer moltes concessions. I això ha rebaixat els criteris d'exigència dels mateixos professionals. I en aquest aspecte comparteixo un criteri de Puyal, que sempre deia que “el periodista ha de ser com el cirurgià, que no pot dur el bisturí rovellat al quiròfan”. El nostre bisturí és la llengua, i no pot entrar a plató amb la llengua rovellada. I sovint, massa per al meu criteri, la llengua que s'utilitza està més que rovellada.

— La BBC continua sent el model de televisió pública exemplar, o aquest ja és un tòpic?

— Al contrari. La BBC ha aconseguit un model que històricament ha marcat una independència clara respecte de les estructures polítiques del propi país. Aquest ha de ser el nostre punt de referència, i l'és, tot i que hem de ser realistes i constatar que encara no l'hem assolit. Però també es cert que l'educació democràtica d'independència audiovisual que té la Gran Bretanya, aquí, encara no la tenim, sobretot perquè som una televisió subsidiària d'un mercat espanyol i heretem part del model d'RTVE. Ara bé, l'esperit dels professionals és clarament favo-

rable a la pluralitat i a la independència. Per tant, l'horitzó és positiu.

— Pel que fa a òrgans d'administració, també és referencial, la BBC?

— Sens dubte. I amb una petita transformació en la llei de l'audiovisual de Catalunya i amb l'impuls del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, més la creació d'un consell de l'audiovisual espanyol, s'hi podria arribar.

— Per quins formats televisius passa el futur de TVC?

— Per insistir molt en la força de la informació com a eix vertebrador, per consolidar els formats d'humor i entreteniment i per construir una plataforma d'expressió de la societat civil. I això segon, passa pel format de les docuseries i pels formats de reflexió històrica documental, i alhora per la recuperació del format del debat televisiu, que, ara per ara, és una de les mancances que tenim.

— La quantificació de les audiències és creïble?

— Els audímetres són una arma molt perniciososa, tot i que en l'evolució del món actual són una eina de quantificació ja inevitable. El problema fonamental del sistema que tenim de mesurar audiències és, però, que el minso mostrar d'aparells controladors fa que les dades

JOAQUIM PUJOL

"Més que l'índex d'audiències, jo sempre he fet més cas del boca a boca, de com es parla del programa, del prestigi o desprestigi social que té. La clau d'un programa de televisió pública és la seva capacitat de generar discurs fora del medi."

només siguin fiables per a les tendències de grans cadenes. S'han sotmès moltes decisions a resultats d'audiència que eren difícilment creïbles, així com les batalles per dècimes d'audiència que hi ha entre les grans cadenes, les quals, tenint en compte el mostrar d'audímetres, em semblen ridícules.

—Li sembla adequat el sistema que utilitza l'empresa Sofres [que exerceix un paramonopoli en els audímetres]?

—No és el més acurat, sens dubte. Als EUA hi ha sistemes que fan una anàlisi més qualitativa, que computen també els comportaments a la llar, la receptivitat, el nivell d'escolta i l'interès creat. A l'estat espanyol, en canvi, amb prou feines es calculen quants televisors estan encesos i quin canal sintonitzen. Però, ara per ara, és una eina que es creuen els agents essencials del negoci: directius de les cadenes i empreses anunciantes. Per tant,

no sabem si algú té la televisió encesa sense mirar-la, ni si li repugna el que ven, si se l'escolta. Només sabem el que mira la gent, no el que vol veure, i depenent d'això, s'articula el negoci. És perillós.

—Li preocupa, personalment, l'índex d'audiències?

—No m'obsessiona, però me'ls miro, ho reconec. De tota manera, jo sempre he fet més cas del boca a boca, de com es parla del programa, del prestigi o desprestigi social que té. La clau d'un programa de televisió pública és la seva capacitat de generar discurs fora del medi. Això és referencialitat i notorietat a posteriori.

—TVC té alguna possibilitat com a vertebradora dels Països Catalans?

—És complicadíssim. Sobretot perquè patim un problema quasi endèmic d'entesa i velocitats desiguals. Des de la pròpia iniciativa cultural privada, on el mercat catalanopar-

lant hauria de ser l'única referència, ja hi ha molts problemes de coordinació i vertebració del territori. Partint d'aquí, és evident que la dificultat encara és major si es té en compte que la televisió pública del Principat hauria de negociar amb governs contraris a aquesta vertebració —com el de les Illes i el del País Valencià—. I és trist, perquè l'espai comunicacional català és tangible, evident, i l'hauríem d'haver sabut vertebrar millor. Des de TV3 hi ha hagut una voluntat d'imaginari permanent en espais com la meteorologia o els informatius. Però hi ha d'haver voluntat per les dues bandes per construir un imaginari compartit.

—Quins eren els elements essencials d'èxit de *La vida en un xip*?

—Hi ha un element clau, que la persona que va crear el programa, dirigir i presentar, Joaquim Maria Puyal, és un d'aquells professionals genials

que només surten molt de tant en tant. És un monstre de la comunicació, però no només quant a expressió pública sinó també pel que fa a reflexió i anàlisi del programa, de maduresa i exigència professional. A més d'aquest indiscutible segell personal, *La vida en un xip* va ser una innovació absoluta en la capacitat de variar registres, combinar ficció amb realitat, discurs intel·lectual amb veus de la gent del carrer, la connexió entre discursos, l'enfocament de temes vius entre la ciutadania... *La vida en un xip* va néixer en un moment molt especial i amb un personatge molt singular –irrepetible, diria– al capdavant.

—Creu que Puyal pot tornar a la televisió?

—M'agradaria veure'l en una posició de marcar criteris, estils... Jo sóc escola Puyal convençuda i voldria que continués ensenyant a tots els professionals els seus criteris i plantejaments durant anys i des de davant de la pantalla. Faria un bon favor a l'espai de comunicació català, si tornés.

—Què creu que n'ha heretat, d'aquesta privilegiada escola?

—Plantejar-me per què faig cadascuna de les coses que faig, fins i tot les més mínimes. Plantejar-me constantment la coherència entre el que faig i la meva trajectòria lògica. I encara una altra, que és que te'n puguis anar a dormir tranquil cada dia: havent dit sempre allò que pensaves encara que et provoqui enfrontaments desagradables i alguns disgustos.

—Es podrien trasplantar, en l'actualitat, aquests formats televisius?

—Sí. Un dels projectes que a mi em faria molta il·lusió, en cas que en Quim tornés –la qual cosa, a més, seria una gran aportació a la televisió actual–, seria visitar ara tots els temes que es van fer del 1989 al 1992 a *La vida en un xip*. Fent-nos les mateixes preguntes i veure com ha canviat la percepció social catalana en aquests deu o dotze anys, sobre temes com la immigració, l'educació... Revisitar *La vida en un xip* seria com tornar a radiografiar la societat.

—De fet, per homenatjar Terenci Moix en el dia de la seva mort, TVC va re-

programar un episodi d'*Un tomb per la vida*...

—És que en Quim tenia la capacitat de cercar en cada format la transcendència històrica. Jo, per exigències docents, m'he mirat molts dels seus programes i cap d'ells no es veu desfachat, al contrari. Eren programes molt poc condicionats per la conjuntura històrica. Això sí que ho trobo a faltar, actualment, que hi hagi programes menys superficials i d'humor i que cerquem una mica de transcendència discursiva. L'efectisme està dominant més les propostes de programació que no pas la profunditat documental de llarg termini. Si un dia hem de mirar la història de la nostra societat dels últims anys, ens mirarem *Ciudadans*, *Les coses tal com són*, *El cangur*, *Un tomb per la vida*, *La vida en un xip*... i alguns informatius.

—Vostè també va ser clau en l'equip del *Persones humanes*, de Mikimoto. En què es basava l'atractiu de la proposta?

“Els mitjans públics han d'exercir d'instrument de protecció d'una llengua en clara minoria al nostre país”

—Era el trasllat –pioner a tot l'estat– d'un format que triomfava als EUA, el del *talk show* d'humor de matinada. Un format que relacionava l'actualitat amb l'humor d'un comunicador de relleu, com Mikimoto. Era una recerca constant de l'humor intel·ligent, la crítica i autocrítica constant, la creació d'un món referencial propi, la innovació lingüística, la complicitat amb l'espectador, la creació d'un llenguatge particular... Mikimoto ha marcat la història de TV3, sens dubte. La televisió d'humor catalana n'és hereva.

—Era un programa que també s'arriscava molt en continguts polítics...

—Moltíssim. En Miquel va assumir molts riscos informatius, polítics i formals, també. Va ser un salt al buit que només gent del seu tarannà podia fer, i va sortir bé, perquè va sotragar tota l'oferta televisiva. Recordem que li van començar a aparèixer clons a tot arreu, i que va renovar l'esperit de

programació de les franges nocturnes. Ara, aquests riscos, ningú ja no s'atreveix a prendre'ls.

—Però es va acabar...

—Sí... A veure, hi va haver molts condicionants, molts dels quals són externs a l'empresa. I sovint aquests condicionants es magnifiquen. *Persones humanes* podria haver continuat fins ara, per qualitat i per capacitat de regeneració. Però la nostra televisió sempre ha tingut l'obsessió de renovar formats, mentre que hi ha programes d'altres televisions que duren deu i vint anys. El *Persones* s'hagués anat renovant per dins fins a l'actualitat; de fet, no va parar de regenerar-se mentre va durar. Aquí es va perdre l'oportunitat de consolidar una autèntica marca diferencial de programació senzillament per la por a adormir-se.

—La seva tasca docent es trasllada contínuament al plató?

—Fer classes a la universitat és –per damunt de tot– una vocació. Però, a

més, la tasca acadèmica t'obliga a tenir el múscul de la reflexió sobre el mitjà permanentment activat, la qual cosa, quan arribes a la redacció, també és molt productiu. A més, la docència m'impulsa a llegir moltes anàlisis teòriques sobre el mitjà en el qual treballa, amb la qual cosa tinc un pòsit de reflexió constant.

—El 21 d'aquest mes li entregaran el Premi Nacional de Periodisme. Per què creu que l'hi han atorgat?

—Per començar: estic segura que hi ha molta gent que el mereix més que jo... Crec que he tingut la sort d'estrenar *La nit al dia* aquesta temporada, amb èxit, i que hagi estat un referent al 33. També m'han premiat la trajectòria professional i docent. Estic molt feliç, però ha estat un cúmul de circumstàncies, de casualitats, que s'han conxorxat en positiu.

Marc Roma